

CAPRICCIO PENTRU TROMPETĂ ȘI PIAN DE BORIS DUBOSARSCHI — O MOSTRĂ DE NEOFOLCLORISM ÎN CREAȚIA COMPONISTICĂ AUTOHTONĂ

**CAPRICCIO FOR TRUMPET AND PIANO BY BORIS DUBOSARSCHI — A SAMPLE OF
NEOFOLKLORISM IN NATIVE COMPOSITION CREATION**

SERGIU CÂRSTEA,

doctorand, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

VICTORIA MELNIC,

doctor în studiul artelor, profesor universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 780.8:[780.646.1.087.2:780.616.432](478)

Boris Dubosarschi este autorul unui mare număr de lucrări de diverse genuri. Printre cele mai reprezentative se numără: poemul simfonic pentru orchestra simfonică, voce și țambal "În memoria lui Mihai Eminescu", Uvertura pentru orchestră simfonică, ciclul "Patru piese pentru orchestra de coarde", mai multe concerte pentru diferite instrumente și orchestră, patru cvartete de coarde, Cvintetul pentru clarinet și cvartet de coarde precum și alte lucrări pentru diverse componente camerale, numeroase piese pentru diferite instrumente și pian etc. Din această ultimă categorie face parte și "Capriccio" pentru trompetă și pian (existând și varianta cu acompaniament de orchestră de cameră), scrisă de B. Dubosarschi în anul 1982. Piesa se deosebește de alte miniaturi pentru trompetă prin extinderea considerabilă a ambitusului, prin utilizarea poliritmiei, rămânând totuși în captivitatea tiparului tradițional "folcloric" al liniei melodice a instrumentului solistic. Dialogul dintre trompeta solistă și pian (sau orchestră) este foarte bine echilibrat, ceia ce vorbește despre autor ca despre un excelent orchestrator și un bun cunoscător al posibilităților instrumentului solistic. Lucrarea se remarcă prin originalitate care se datorează în mare parte materialului tematic inspirat din folclor ceea ce o face deosebită de alte piese de acest gen. Construcția monopartită a "Capriccio"-ului denotă elemente de suită sau rapsodie, în care autorul folosește limbajul componistic neofolcloric, caracteristic multor compozitori moldoveni din anii '80. Îmbinând cu măiestrie mai multe compartimente contrastante, compozitorul reușește, pe de o parte, să pună în valoare sonoritatea trompetei în tonalități diferite, și, pe altă parte, să imprime dinamism discursului muzical folosind elemente de polimetrie pe parcursul întregii lucrări. Materialul tematic este un melanj dintre muzica folclorică moldovenească și cea evreiască.

Cuvinte-cheie: B. Dubosarschi, formă monopartită, neofolclorism, repertoriu trompetistic național

Boris Dubosarschi is the author of many works of various genres. Among the most representative ones are: the symphonic poem for symphony orchestra, voice and dulcimer "In Memory of Mihai Eminescu", the Overture for Symphony Orchestra, the cycle "Four Pieces for String Orchestra", several concertos for different instruments and orchestra, four string quartets, The Quintet for clarinet and string quartet as well a other works for various chamber groups, numerous pieces for different instruments and piano, etc. The "Capriccio" for Trumpet and Piano (also available with chamber orchestra accompaniment), written by B. Dubosarschi in 1982, is part of this last category. The piece differs from other trumpet miniatures by a considerable extension of the ambitus, by the use of polyrhythm, yet remaining in the captivity of the traditional "folkloric" melodic line of the instrument solo. The dialogue between the trumpet solo and piano (or orchestra) is very well balanced, which speaks of the author as an excellent orchestrator and a good connoisseur of the possibilities of the instrument solo. The work is distinguished by its originality, due largely to the thematic material inspired by folklore, which distinguishes it from other pieces of its kind. The monopartite construction of the "Capriccio" denotes elements of suite or rhapsody, in which the author uses the neo-classical compositional language characteristic of many Moldovan composers from the 1980 s. Combining several contrasting compartments, the composer manages to emphasize the sonority of the trumpet in different tonalities and, on the other hand, to give dynamism to the musical discourse using polymetry elements throughout the work. The thematic material is a mixture of Moldovan and Jewish folk music.

Keywords: B. Dubosarschi, monopartite form, neofolklorism, for trumpet repertoire

În pofida celor circa trei milenii de istorie, trompeta este un instrument modern deoarece evoluția ei este strâns legată de progresul tehnic și începe odată cu descoperirea și prelucrarea metalelor, fiecare etapă a progresului reflectându-se în calitățile sonore ale instrumentului. S-a schimbat nu o dată grosimea

metalului și componența aliajelor din care se confecționau trompetele, se perfecționa calitatea sudurii elementelor.

Armonizându-se perfect cu vocea umană și cu alte instrumente muzicale, având o rezonanță vibrantă, un sunet strălucitor care răzbate și umple orice spațiu, dar și un inepuizabil potențial liric, trompeta este o componentă indispensabilă a vieții muzicale fiind pe larg utilizată în toate genurile de muzică (simfonică, camerală, de fanfară, folclorică, de jazz etc.) și ca instrument solistic, și în cele mai diferite componente instrumentale și orchestrale.

În sec. XX repertoriul trompetistic se îmbogățește cu lucrări remarcabile pentru cornet sau trompetă și pian ca *Legenda* de George Enescu (1906), *Intrada* de Artur Honegger (1947), *Gavotte de Concert* de Heinrich Suttermeister (1950), *Rustiques* de Eugen Bozza (1955) — piese care se relevă printr-un limbaj componistic complex și solicită niște modalități interpretative deosebite.

Și compozitorii din Republica Moldova și-au adus aportul la valorificarea acestui instrument. Primele miniaturi pentru trompetă și pian din repertoriul componistic autohton datează din perioada interbelică, însă fiind ne semnificative din punct de vedere al tehnicii de interpretare și a mijloacelor de expresie, astăzi ele prezintă doar o valoare documentară și nu mai figurează nici în repertoriul concertistic, nici în cel didactic.

Situația se schimbă începând cu anii '60 ai secolului trecut când repertoriul trompetistic moldovenesc se îmbogățește cu mai multe miniaturi pentru trompetă, unele dintre ele fiind scrise pentru diferite concursuri de interpretare din Moldova. În această perioadă au fost compuse *Scherzino* de V. Zagorschi, *Studiul de concert* de A. Sochireanschi, *Oleandra* de V. Slivinschi, mai multe piese pentru trompetă de S. Lungul și V. Rotaru. Majoritatea acestor lucrări sunt inspirate din muzica folclorică, posibilitățile tehnice și de expresivitate ale trompetei fiind fructificate destul de plener, solicitând o largă gama de nuanțe și culori.

Pe parcursul celei de-a doua jumătăți a sec. XX, „una din orientările principale ale demersului creator al majorității compozitorilor din Republica Moldova a devenit folclorismul. Recursul la folclorism asigură foarte ușor specificitatea etnică a muzicii și accesibilitatea ei. [...] Folclorismul ca reflecție a caracterului național, deci, și a democratismului în arta muzicală, a fost de asemenea și o “comandă socială” a timpului. Totodată, el a contribuit și la manifestarea facultăților creative individuale ale fiecăruia dintre compozitori prin prisma unei tratări originale a materialului folcloric” [1, p. 294].

Compozitor, violonist, violist, dirijor și profesor, Boris Dubosarschi (1947) este o personalitate importantă în lumea artistică din Republica Moldova. A studiat vioara (absoluește în 1970 clasa prof. A. Caușanschi) și compoziția (absoluește în 1973 clasa profesorului [Vasile Zagorschi](#)) la Institutul de Arte *Gavriil Musicescu* din [Chișinău](#). A fost membru al orchestrei simfonice și al cvartetului de coarde al companiei *Teleradio-Moldova*, unul dintre fondatorii teatrului evreiesc din Chișinău și dirijorul orchestrei teatrului. A fost conducătorul ansamblului *Violonistele Moldovei* pentru care a realizat numeroase aranjamente și compoziții originale. Din 1986 până în prezent predă vioara la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din [Chișinău](#) unde a educat numeroși discipoli care activează în diferite orchestre atât în țară cât și peste hotare. Este Maestru în Arte al Republicii Moldova. „Creația sa cuprinde muzică simfonică, vocal-sinfonică și concertantă, multiple lucrări camerale instrumentale și vocale, inclusiv cele didactice, muzică pentru teatru” [2, p. 121]. Printre cele mai reprezentative se numără: poemul simfonic pentru orchestra simfonică, voce și țambal *În memoria lui Mihai Eminescu*, *Uvertura* pentru orchestră simfonică, ciclul *Patru piese* pentru orchestra de coarde, mai multe concerte pentru diferite instrumente și orchestră, patru cvartete de coarde, *Cvintetul* pentru clarinet și cvartet de coarde precum și alte lucrări pentru diverse componente camerale, numeroase piese pentru diferite instrumente și pian etc.

Din această ultimă categorie face parte și *Capriccio* pentru trompetă și pian (existând și varianta cu acompaniament de orchestră de cameră), scris de B. Dubosarschi în anul 1984 și interpretat în premieră de către trompetistul Petru Tabac [2, p. 123]. Spre regret, până în prezent *Capriccio* nu a fost publicat, existând doar în varianta de manuscris. Piesa se deosebește de alte miniaturi pentru trompetă

prin extinderea considerabilă a ambitusului prin utilizarea poliritmiei, rămânând, totuși, în captivitatea tiparului tradițional “folcloric” al liniei melodice a instrumentului solistic. Dialogul dintre trompeta solistă și pian (sau orchestră) este foarte bine echilibrat, ceea ce vorbește despre autor ca despre un excelent orchestrator și un bun cunoscător al posibilităților instrumentului solistic. Lucrarea se remarcă prin originalitate care se datorează în mare parte materialului tematic inspirat din folclor ceea ce o face deosebită de alte piese de acest gen.

Construcția monopartită a *Capriccio*-ului denotă elemente de *suită* sau *rapsodie*, în care autorul folosește limbajul componistic *neofolcloric*, caracteristic multor compozitori moldoveni din anii '80. Îmbinând cu măiestrie mai multe compartimente contrastante, compozitorul reușește, pe de o parte, să pună în valoare sonoritatea trompetei în tonalități diferite, și, pe altă parte, să imprime dinamism discursului muzical folosind elemente de polimetrie pe parcursul întregii lucrări. Materialul tematic este un melanj dintre muzica folclorică moldovenească și cea evreiască, compozitorul folosind destul de des motivele caracteristice muzicii populare evreiești.

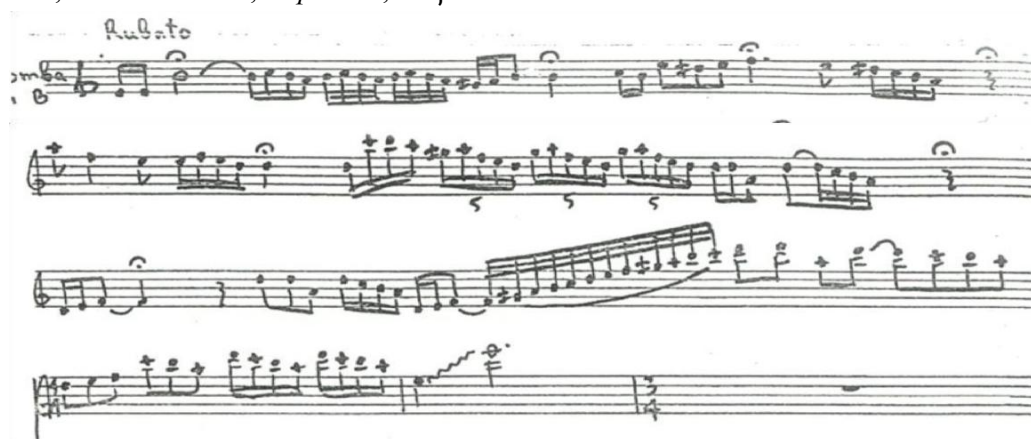
Piesa este structurată în patru secțiuni cu caracter divers și tempo contrastant:

Forma: A (*Rubato*) – B (*Adagio*) – C (*Andante*) – D (*Allegretto*)

Planul tonal: A – *g-moll*, B – *g-moll*, C – *f-moll*, D – *f-moll/F-dur*

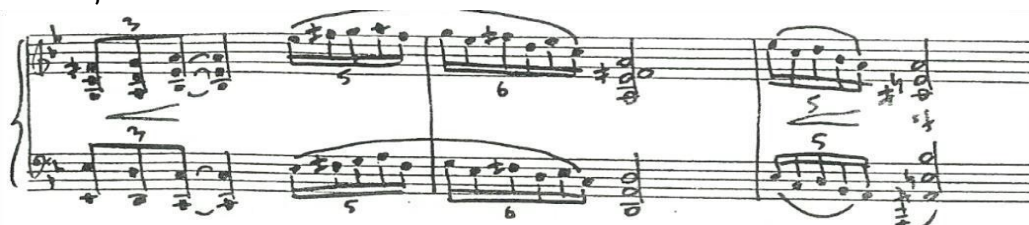
Secțiunea A (*Rubato*) debutează cu o cadență la trompetă, asemănătoare cu o doină moldovenească și, în același timp, cu un *lamento* evreiesc, scrisă în minorul armonic cu treapta a IV ridicată, mod caracteristic ambelor genuri. Este remarcabil ambitusul acestei cadențe, care se extinde până în octava a 3-a — procedeu rar întâlnit în piesele pentru trompetă din acea perioadă, ceea ce solicită o precizie intonativă și o abilitate tehnică din partea interpretului.

Ex.1, B. Dubosarschi, *Capriccio*, secțiunea A

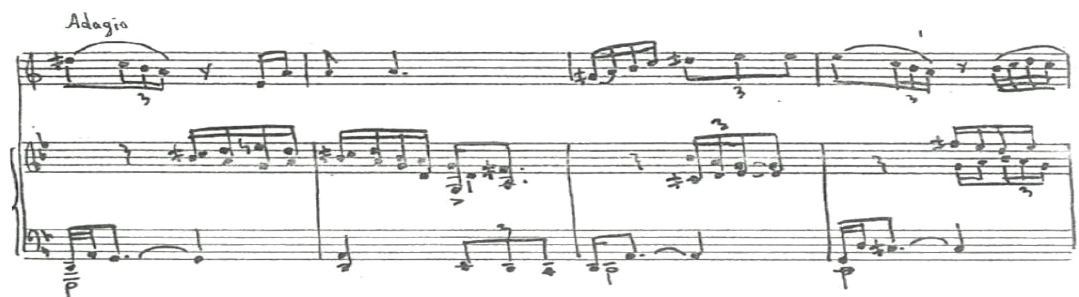
După cadență, pianul continuă în măsura de 3/4 aceeași temă cu caracter improvizatoric, cu intercalări ale acordurilor de dominantă.

Ex.2 secțiunea A

Secțiunea B (*Adagio*) în măsura de 2/4 debutează cu tradiționala introducere scurtă de patru măsuri care prepară tema din partida trompetei. Întreaga secțiune este dominată de dialogul pian-trompetă, care se definește prin fraze scurte, repetitive, cu formule ritmice similare și elemente de poliritmie, transmițând caracterul unei *hore lente*.

Ex.3, secțiunea B

Limbajul muzical al acestui compartiment este unul expresiv și bine individualizat. Și aici se face simțită prezența treptei IV ridicată și a intonațiilor de secundă mărită.

Următoarea secțiune, C (*Andante*), în măsura de 3/4 și tonalitatea *f-moll*, reprezintă o schimbare de caracter din punct de vedere ritmic și a manierei de dialogare între instrumentele participante. *Ostinato* de la pian din primele șase măsuri din acest compartiment are funcția de a stabili noua tonalitate și de a ornamenta tema intonată de trompetă, ce amintește de *dansul miresei* — element din folclorul moldovenesc. În comparație cu secțiunea anterioară aici predomină diatonica minorului natural.

Ex.4, secțiunea C

Partea finală a piesei, D (*Allegretto*), *f-moll*, 2/4, evocă un *dans țărănesc*, însă limbajul armonic și poliritmia folosite de compozitor transmit mai degrabă grotescul din acest dans, dar cu un aspect pozitiv, binevoitor, șugubăț.

Ex.5, secțiunea D

În afară de densitatea armonică proprie scriiturii lui B. Dubosarschi, în această secțiune apar în acompaniament câteva formule ritmice caracteristice mai degrabă pieselor de jazz.

Ex. 6.

Ex.7.

Piesa se încheie cu o modulație enarmonică în *F-dur* și cu un scurt final în care nota culminantă a trompetei este susținută de succesivitatea rapidă în triolette a acordurilor de noua tonică și omonima dominantei care reconfirmă zona de proveniență a surselor de inspirație prin evitarea relațiilor armonice tonal-funcționale.

Ex.8.

Din exemplele extrase din manuscris putem observa că autorul nu a indicat dinamica și articulațiile, iar acest fapt solicită o abordare creativă din partea interpretului, care, în funcție de caracterul frazelor sau a întregii secțiuni, urmează să stabilească procedeele interpretative potrivite. Piesa este reprezentativă și poate fi inclusă în repertoriul concertistic, iar din punct de vedere didactic, poate fi recomandată pentru studiu în perioada primelor semestre din anul II din ciclul de licență.

În încheiere vom cita opinia muzicologului Tatiana Muzîca despre *Concertul nr.2 pentru vioară și orchestră* de Boris Dubosarschi care după părerea noastră poate fi cu ușurință aplicată și la *Capriccio*: „Conceptul și stilistica acestei lucrări este în consonanță cu multe alte creații compuse la confluența secolelor XX–XXI. Aceasta se manifestă mai întâi de toate în promovarea tradițiilor neofolclorismului. Această orientare în muzica contemporană reprezintă o etapă principală nouă de utilizare a folclorului și anume — folosirea lui în contextul inovațiilor stilistice ale sec. XX” [3, p. 211].

Referințe bibliografice

1. COCEAROVA, G., MELNIC, V. *Armonia: manual. Pt. 2. Istoria armoniei*. Chișinău: Museum, 2003.
2. CIOBANU-SUHOMLIN, I. *Repertoriul general al creației muzicale din Republica Moldova (ultimele două decenii ale secolului XX)*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2006.

МУЗЫКА, Т. Претворение традиций неоромантизма и неофольклоризма во втором концерте для скрипки и симфонического оркестра Бориса Дубоссарского. In: *Folclor și postfolclor în contemporaneitate: materialele conf. intern. (11-12 dec. 2014)*. Chișinău: Grafema Libris, 2015, pp. 207–214.